bazovica
SLOVENSKI DOM – RIJEKA
1947

SLOVENCI NA REKI ZDRUŽENI V KPD "BAZOVICA"

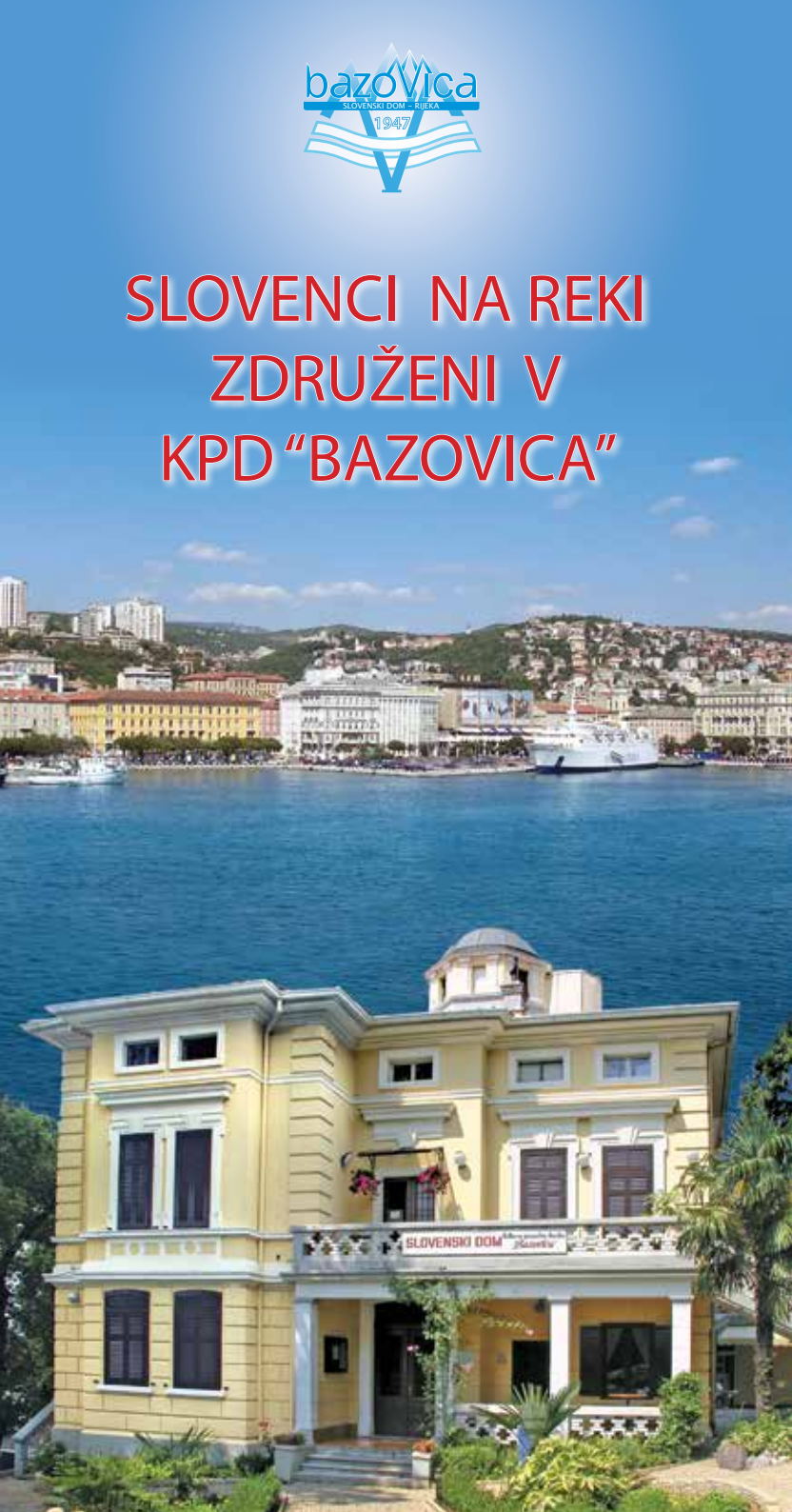

Nekaj drobtinic iz preteklosti Slovencev na Reki

Kot piše zgodovina, se je že po stari jantarjevi poti, ki je delno potekala tudi po ozemlju današnje Slovenije in skozi naravna Postojnska vrata, minula stoletja od Baltika do obale severnega Jadrana odvijal živahen trgovski oz. blagovni promet.

Ko so bile mnogo pozneje, v drugi polovici 10. stoletja, na ukaz nemškega kralja Otona I. vse slovenske pokrajine zedinjene v vojvodino Veliko Karantanijo, je vanjo spadala in še v 13. stoletju ostala tudi Vojvodina Kranjska, ki je na Rječini tedaj mejila na Kraljestvo Hrvaške.

Zaradi navala močnih Habsburžanov na Benetke in obalo Jadranskega morja je dal beneški admiral Angelo Trevisan Reko leta 1509 do temeljev požgati. V 17. stoletju je Karel VI. Habsburški Reko razglasil za svobodno morsko pristanišče. Med vladanjem cesarice Marije Terezije in vse do tedaj, ko je Reko

Panoramski posnetek Istre z Reko

Reka ob koncu 16. stoletja

morala prepustiti Napoleonovim Ilirskim provincam, so v okviru posebnega statuta hrvaške teritorialne enote na Reki vladale ugodne razmere za kulturni in gospodarski razcvet celotnega mesta.

S svojo ugodno geografsko lego in morskim pristaniščem je bila Reka zmeraj privlačna za trgovce in menjavo domačega blaga s tistim iz kolonij z vseh celin sveta. Trgovina in življenje na Reki nasploh sta se posebno živahno razcvetela od 15. do 19. stoletja, hkrati z uspešno menjavo blaga s trgovci iz kranjskih in koroških dežel. Izdelki iz Slovenije še od tedaj slovijo kot kakovostno blago, seveda ne samo na Reki.

Reško pristanišče, 1876

Slovenski trgovci so postali »Fiumani«

Na prehodu iz 18. v 19. stoletje med znanimi trgovskimi družinami na Reki, ki so takrat močno vplivale na skupna družbena dogajanja v mestu, zasledimo imena, kot so: Valušnik, Jelovšek, Korošec, Špendov in Osojnak. Nekateri od njih so pozneje na žalost ostali le branilci svojega kapitala ter se daleč od svojega narodnostnega zaledja pogreznili v avtonomijo svojih privilegijev in postali »Fiumani«.

Reška družina Adamič

Znamenita in bogata reška družina Adamič, ki je bila slovenskega rodu, se je na Reko priselila v drugi polovici 18. stoletja.

Simon Adamič in njegov sin Andrej Ludvik sta s svojim znanjem in spretnim obračanjem kapitala tudi Reko obogatila in olepšala s klasičnimi poslopji – palačami, kultur-

Andrej Ludvik Adamič, portret

Zaliv Martinščica blizu Reke

nimi ustanovami, tovarnami, pristaniščno in cestno infrastrukturo ter cestno povezavo s severovzhodnim reškim zaledjem. Simon Adamič je znan tudi kot najditelj »zakopanega zaklada« na svojem posestvu pri kapelici sv. Martina v Martinščici blizu Reke. Njegov sin Andrej Ludvik Adamič pa slovi po izgradnji razkošnega gledališča v središču mesta, imenovanega Adamičev teater.

Panorama Reke v 18.stoletju

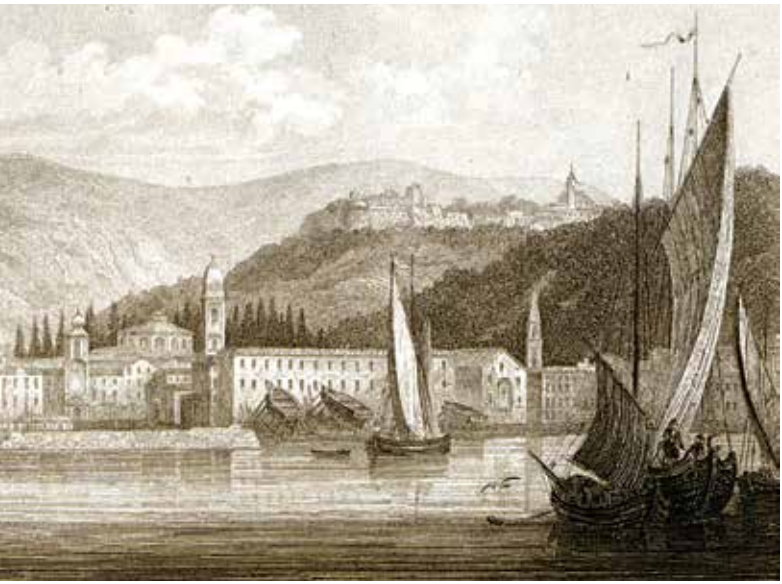

Josip Gorup, zaščitnik kulture in umetnosti

V obdobje 19. stoletja lahko uvrstimo tudi mecena, zaščitnika in ljubitelja umetnosti ter kulture nasploh, zavednega Slovenca Josipa Gorupa, plemenitega de Slavinskega iz Slavine pri Postojni. Finančno je pomagal pri izgradnji šol, kulturnih društev in socialnih zavodov, največ v slovenskih krajih pod Avstro-Ogrsko, pa tudi na Hrvaškem. Po prebivanju v Trstu in Ljubljani, kjer so ostale sledi njegove plemenite narave in izredne sposobnosti v bančnih poslih, se je že bogat priselil na Reko, si tu ustvaril dom in se kmalu vključil med visoko vladajočo elito. Leta 1874 je dal zgraditi nov, razkošen hotel »Europa« v središču mesta. Ta veličastna stavba na reški obali s svojo lepoto beneške neoklasicistične arhitekture še danes privlači pozornost.

Josip Gorup je s svojim imetjem oz. bogastvom, ki ga je imel v vseh pokrajinah nekdanje Avstro-Ogrske, upravljal iz svoje rezi-

Josip Gorup

Nekdanji Hotel Europa, Reka

dence, hiše v Parku Cecilinovo na Reki. V njegovi nekdanji hiši je danes onkološki oddelek reškega kliničnega centra, v poslopju v neposredni bližini, nekdaj v lasti Gorjupovega sina Milana, pa od leta 1950 deluje Slovenski dom KPD Bazovica.

Na reškem pokopališču Kozala je dal Josip Gorup leta 1883 izdelati družinsko grobnico izredne umetniške vrednosti. Skulptura za mavzolej je delo znamenitega hrvaškega kiparja Ivana Rendića. Posebni in zlasti pomembni so napisi v grobnici, citati iz evangelija v slovenskem in hrvaškem jeziku, ki nam pričajo o Gorupovi visoki narodni zavesti. Takšno dejanje v tistem času lahko štejemo za hrabro in spoštovanja vredno.

Gospodarski in kulturni stiki med Slovenci in Hrvati že od nekdaj

Slovenci in Hrvatje pa niso bili povezani le z gospodarskimi stiki, marveč že od nekdaj tudi na kulturnem in na drugih področjih življenja. Tako je oče prve slovenske knjige, duhovnik in pridigar Primož Trubar, v 16. stoletju prihajal na Grobnik blizu Reke h graščakoma Zrinskemu in Frankopanu. Seznanjal se je z glagoljaško književnostjo in jima oznanjal protestantizem. Slednje pa rimskokatoliškim cerkvenim predstojnikom seveda ni bilo všeč in so takšne stike prepovedali, Trubarja pa kmalu izgnali tudi iz slovenskih dežel.

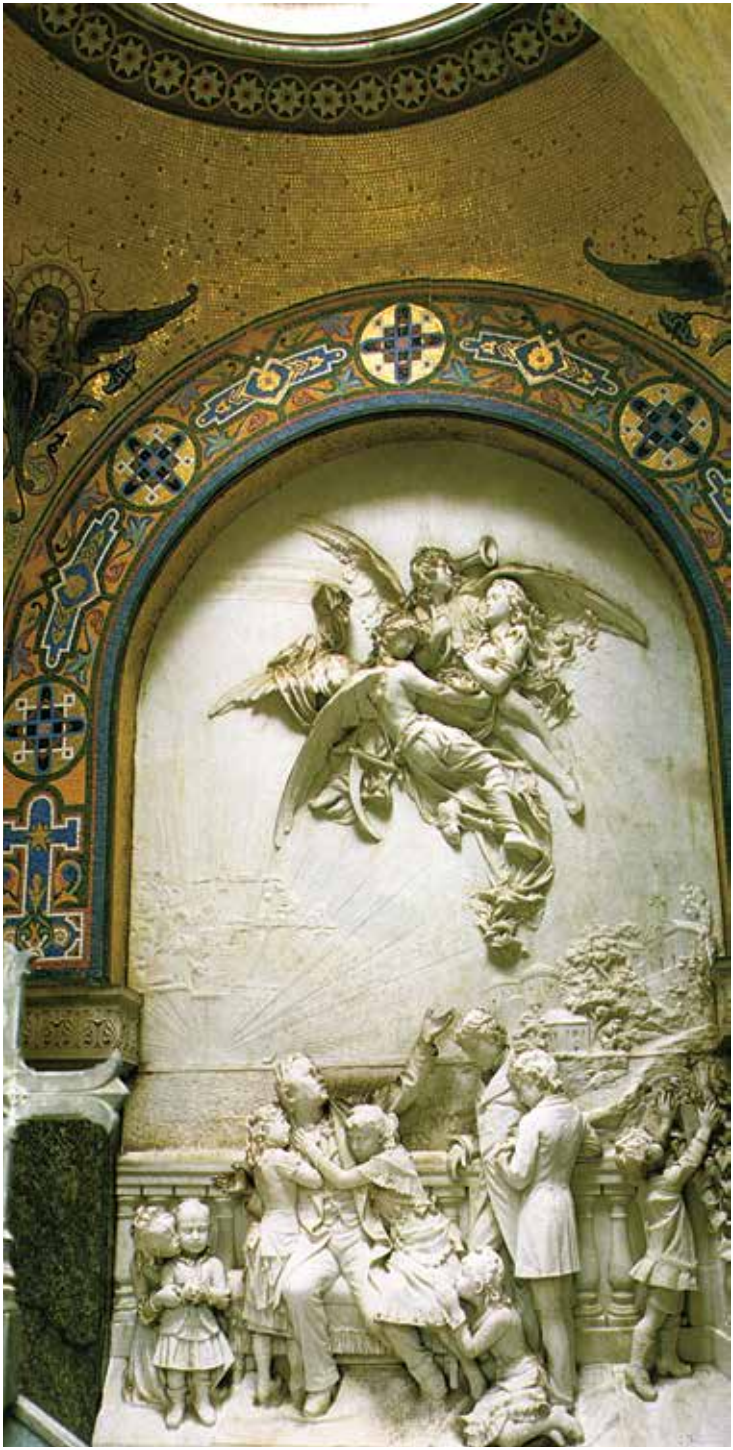

Mavzolej Gorup

Primož Trubar

Reko je večkrat obiskal tudi slovenski polihistor, etnograf, zgodovinar in vsestranski umetnik, član angleške kraljevske akademske družbe, Janez Vajkard Valvazor iz Bogenšperka pri Litiji. Ob teh obiskih je Valvazor sredi 17. stoletja narisal znamenito sliko tedanje Reke, katere kopije lahko še danes vidimo v marsikaterem reškem uradu. Prav s to sliko je Valvazor popravil del napačnega podatka v zgodovini mesta Reke. Reški mestni grb z dvoglavim orlom, darilo avstrijskega cesarja Leopolda I. v 17. stoletju, naj bi namreč iz porušene utrdbe sv. Jerolima premestili na mestni stolp (Gradski toranj) šele leta 1775. Grb na Valvazorjevi sliki pa je že pred letom 1689 prikazan na mestnem stolpu, kjer je še dandanes.

Valvazorjeva slika Reke, 17. stoletje

Reški mestni stolp

Omeniti velja tudi to, da je štiri ure na mestnem stolpu izdelal sloviti ljubljanski urar Janez G. Vidman okoli leta 1785 in da so vse brezhibno kazale točen čas skoraj devetdeset let, do leta 1874.

Za temeljito prenovo stare reške stolne cerkve Marijinega vnebovzetja (Vela crikva) v 18. stoletju je finančno poskrbela znana ljubljanska plemiška družina, Orlandovi. Kamnoseška in druga zidarska dela so opravljali izvrstni obrtniki, prav tako iz Ljubljane. Kiparska in štukaturna oltarna dela je izredno strokovno izdelal Ljubljančan Luka Mislej. Palo za oltar sv. Antona je leta 1750 naslikal znameniti baročni slikar, Ljubljančan Valentin Metzinger. V začetku 19. stoletja je na predlog znanega reškega mecena in arhitekta Andreja Ludvika Adamiča izdelano pročelje stolne cerkve s prvotno, vzorno arhitekturno plastiko, baročnim portalom s prekrasno gotsko-renesančno okensko rozeto. Zaradi izredno strokovno in kakovostno opravljenih restavratorskih del pa ljubljanske delavnice še danes občasno sprejemajo naročila iz reške stolne cerkve, čeprav je od tedaj minilo že 200 let.

Slovenski izobraženci na Reki v 19. stoletju

Veliko slovenskih izobražencev, izšolanih na visokih šolah v Gradcu in na Dunaju, je bilo sredi 19. stoletja pod tedanjo avstrijsko državno upravo uradno premeščeno iz Kranjske in drugih dežel Avstrije na Reko. Bachova absolutistična vlada na Dunaju je te izobražence izrabila, da bi kot uradniki, ravnatelji in učitelji v reških šolah čim prej potujčili oz. ponemčili dijake in drugo slovensko in hrvaško prebivalstvo. Ta poskus pa seveda ni uspel, kajti med omenjenimi »Bachovimi huzarji« je bilo tudi precej narodnozavednih intelektualcev, ki so med domačim prebivalstvom, posebno med dijaki, podžigali in poglabljali domačo narodno zavest. Med njimi se je kot izrazito

Cerkev Marijinega vnebovzetja (Vela crikva)

Nekdanja Adamičeva hiša ob Mrtvem kanalu

aktiven posebej izkazal naš cenjeni pisatelj in zgodovinar Janez Trdina. On je v Adamičevi hiši ob današnjem Mrtvem kanalu, kjer je delovala Kraljevska velika gimnazija in kjer je bil Trdina kot profesor tudi zaposlen, leta 1862 poleg drugih kulturnih dejavnosti vodil in vadil slovenski pevski in recitatorski zbor.

Prav zaradi nesebičnega prebujevalnega narodnostnega dela so Trdino leta 1865 ovadili avstrijskim oblastem in ga zatem za vedno odpustili iz državne službe. Avstrijskim oblastem je Trdino ovadil takratni ravnatelj Kraljevske velike gimnazije.

Lahko bi našteli celo plejado intelektualcev slovenskega rodu, ki so bili v 18. in 19. stoletju na visokih in odgovornih položajih in zato opazno zapisani v zgodovini mesta Reka. Omeniti velja tudi Ivana Koblerja (oče Ivan, trgovec, je na Reko prišel iz Žele-

znikov pri Škofji Loki), spoštovanega zgodovinarja in okrožnega sodnika ter zadnjega patricijskega svetnika mesta Reke.

Z vzpostavitvijo železniške povezave med Dunajem, Ljubljano, Pivko in Reko (leta 1876) se je tudi pomorski promet občutno povečal. Posledica tega je bilo množično priseljevanje delovne moči, trgovcev, uradnikov, posameznikov in tudi družin, torej vseh in vsega, kar je bilo na Reki potrebno za tedanji uspešen razvoj gospodarstva.

Janez Trdina

Taborsko gibanje - svoboda na obzorju

Slovenci na Reki in v njeni okolici so bili sredi 19. stoletja zelo aktivni soudeleženci pri družbeno-političnih dogajanjih in spodbujanju taborskega gibanja za rast in krepitev slovenske narodne zavesti in Zedinjene Slovenije. Po njihovem vzoru so tudi istrski Hrvatje v Rubeših pod Kastvom maja, leta 1871, priredili Zbor – tabor, v katerega osrednji odbor so bili

Kastav nad Reko

izbrani tudi Slovenci: Franc Steidl kot predsednik ter člani Franc Sever, Franc Marotti, Karel Lavrič, Jakob Velikonja in Viktor Dolenc.

Dr. Karel Lavrič, aktivist tabora v Rubeših pri Reki

Slovenci na Reki med obema vojnama

Po pisnih virih in logičnem sklepanju, naj bi na Reki pred II. svetovno vojno živelo približno dve tretjini prebivalcev slovanskega rodu (tako je menil tudi Ernest Tomšič – Tonco, znani reški planinec in alpinist, sklicujoč se na knjigo v italijanskem jeziku, ki na žalost ni ohranjena). Hrvati in Slovenci na Reki so svojo identiteto ohranili, čeprav so več stoletij živeli pod avstrijsko-madžarskimi in italijanskimi gospodarji, ki niso imeli posluha za avtohtono prebivalstvo, zlasti ne za slovenski jezik.

Po II. svetovni vojni je Reka pripadla FLR Jugoslaviji oz. LR Hrvaški. Do leta 1956 je na Reki živelo okoli dvajset tisoč Slovencev. Med njimi so bile tudi številne družine, ki so se vrnile iz Južne Amerike. Večina je bila iz slovenskega Primorja, ki ga je po I. sve-

Reški Korzo po drugi svetovni vojni

tovni vojni okupirala Italija. Tudi iz drugih krajev Slovenije se je po osvoboditvi leta 1945 priselilo na Reko veliko Slovencev, delavcev različnih strok, kajti Reka je z naraščajočim pomorskim in industrijskim razvojem potrebovala veliko delovne moči in strokovnjakov.

Slovenci se zbirajo – društvo je zaživelo

Slovenci na Reki, priseljeni po osvoboditvi leta 1945, so bili razkropljeni po različnih predelih mesta in med seboj dokaj slabo povezani. Edino tolažbo za domotožje po nedavno zapuščenem domačem kraju so jim predstavljala njihova naključna snidenja ob kozarčku žlahtne kapljice, pesmih in domači slovenski besedi.

Takšno domoljubno razpoloženje svojih rojakov ob besedi in pesmi je prepoznala goreče zavedna Slovenka, učiteljica Zora Ausec. Tedaj je živela na Reki in kot mnoge druge Slovence so tudi njo še vedno mučili težki spomini na komaj končano obdobje zatiranja in uničevanja vsega, kar je bilo slovenskega. Prav ona je dala pobudo in se zavzela za to, da je bilo na Reki 2. oktobra leta 1947 ustanovljeno slovensko kulturno-prosvetno društvo z željo, da bi Slovenci na Reki ohranili, izražali in tudi izpopolnjevali svojo materinščino in značilnost svojih narodnih običajev.

Zora Ausec

Člani ustanovnega odbora so društvu dali ime Bazovica oz. Slovenski dom, kulturno-prosvetno društvo Bazovica, v spomin na žrtve iz vasi Bazovica blizu Trsta, kjer so italijanski fašisti 6. septembra 1930 ubili štiri mladeniče, izjemno hrabre borce za narodnostne pravice Slovencev na Primorskem in v slovenski Istri.

Društvo je kmalu po ustanovitvi, zahvaljujoč delovni vnemi in zagnanemu članstvu ter predsednici Zori Ausec, kljub neprimernim prostorskim razmeram postalo eno od pomembnejših nosilcev kulturno-prosvetnega ljubiteljskega delovanja na Reki. Tudi statut društva je dal poudarek dejavnosti za ohranjanje in negovanje materinščine in drugih vrednot, ki prispevajo k enakopravnemu kul-

Bazoviške žrtve, spomenik na Bazovski gmajni

turnemu sožitju med narodi. Ustanovljene so bile klasične delovne skupine ali sekcije: pevski zbor, dramska sekcija, folklorno-plesna skupina, glasbena in športna skupina. Sčasoma so postajale predstave v društvu pestrejše in so kakovostno napredovale. Število članov se je povečevalo, posebej mladih. Privabila sta jih domača beseda in lepa slovenska pesem. Vrstile so se predstave na domačem odru in tudi v oddaljenih krajih.

Društvo so obiskovale tudi znane osebe iz javnega družbenega življenja, književniki in gledališčniki: Janez Pipan, Vito Taufer, dr. Anton Slodnjak, France Bevk, Ivan Regent, Edvard Kocbek, Ciril Zlobec in drugi.

Tudi šolanje prvošolcev v materinščini ni bilo zapostavljeno. Ustanovljen je bil pooblaščen odbor za posredovanje med starši potencialnih učencev in tedanjo reško oblastjo. Od nje je odbor uspel izposlovati dovoljenje za delovanje pouka v slovenščini v nižjih razredih osnovne šole. Pouk se je pričel leta 1950, poučevali pa sta učiteljici Zora Ausec in Božidara Božič. Žal je slovenski oddelek v osnovni šoli Mateotti deloval le tri leta, torej do šolskega leta 1953/54.

Osamosvojitev Slovenije in Hrvaške

Po razpadu SFR Jugoslavije in osamosvojitvi novih držav, Slovenije in Hrvaške, smo Slovenci na Reki oz. v Republiki Hrvaški postali le narodna skupnost, ne pa manjšina. Število slovenskega prebivalstva na Reki se je v zadnjih štirih desetletjih naglo zniževalo, od že omenjenih 20.000 iz leta 1956 na 3046 v letu 1991 in kasneje v letu 2011 beležijo zgolj še 1090 Slovencev. Ta fenomen izginotja seveda potrebuje objektivno strokovno, etnološko-zgodovinsko raziskavo.

Po osamosvojitvi Republike Hrvaške in novi državnopravni

Reka v šestdesetih letih minulega stoletja

ureditvi se je pri članih društva Bazovica prebudil tudi občutek moralne obveze za ohranitev svoje slovenske identitete. Slovenci smo si morali v novih okoliščinah, državnopravno ločeni od matičnega naroda, izboriti svojo življenjsko, eksistencialno in kulturološko navzočnost v novi državi. Tudi hrvaški ustavni zakon o pravicah narodnih manjšin to sicer kot pravni akt dovoljuje in narodnim manjšinam zagotavlja njihov narodnostni kulturni razvoj.

Prav tako so tudi ustanove v novi slovenski državi pokazale povečano skrb in pomoč društvu, predvsem za dejavnosti, ki neposredno vplivajo na ohranjanje slovenske identitete.

Povezovanje slovenskih društev na Hrvaškem

Pri članstvu v slovenskih društvih na Hrvaškem je dozoreval tudi nov občutek potrebe po višji stopnji samoorganiziranja. Leta 1992 je bila ustanovljena Zveza Slovencev na Hrvaškem, ki se je pozneje preimenovala v Zvezo slovenskih društev na Hrvaškem. Zveza združuje vsa slovenska društva na Hrvaškem, ne pa Slovencev posamezno. Zveza, ki s hrvaško vlado sodeluje v okviru Urada za narodne manjšine, je imela prvi sedež na Reki, njeno vodstvo pa je prevzel večletni predsednik KPD Bazovica, Vinko Žibert.

Zveza slovenskih društev na Hrvaškem ima poleg svoje osnovne dejavnosti, tj. koordiniranja med društvi, tudi vlogo posrednika pri reševanju morebitnih zagat, v katerih se znajdejo Slovenci na Hrvaškem. Pri tem je v veliko pomoč tudi veleposlaništvo RS v RH, ki na Reki občasno organizira konzularne dneve in

Predstavniki društva na sprejemu pri predsedniku Kučanu, 1996

rojakom zagotavlja informativno in drugo pomoč.

Po nastanku dveh novih držav, Slovenije in Hrvaške, se je pri Slovencih na Reki opazno povečalo zanimanje za stike z društvom Bazovica. Vpisalo se je sicer več kot tisoč petsto novih članov, toda številni med njimi so se po ureditvi svojega osebnega statusa v novih razmerah kmalu umaknili, vezi in stiki pa so se počasi začeli rahljati. Vodstvo društva je moralo razmisliti o novem načinu delovanja, prilagojenem članstvu. Upravni odbor se je z ožjim krogom članstva izredno živahno prijel dela, ki zadevajo obnovo in prenovo društvenega doma ter popestri-

Prenovljeno poslopje Slovenskega doma na Reki

tev programa kulturno-prosvetnega delovanja.

Prav zdaj, ko je Slovenija že članica EU, je treba vedeti, da smo Slovenci kot celota v tej skupnosti držav razmeroma majhna narodna skupnost. Prav zato imajo kulturno-prosvetna društva, zlasti v zamejstvu, zelo odgovorno, a častno dolžnost pri ohranjanju in utrjevanju zavesti o pripadnosti slovenskemu narodu.

Dejavnosti KPD Bazovica

Kulturno-prosvetno društvo Bazovica od same ustanovitve naprej gradi svoje redno delovanje v obliki delovnih skupin. Svoje kulturno-umetniške dosežke danes predstavlja javnosti v lepih, tehnično sodobno opremljenih in prenovljenih društvenih prostorih, za kar gre zahvala predvsem finančni podpori Republike Slovenije in delno državnim in županijskim ustanovam Republike Hrvaške.

V arhivu društva se med drugim nahajata tudi tri knjige, znanstvena monografija Slovenski dom KPD Bazovica in knjiga Jedan čovjek - cijelo kazalište/ En človek - celo gledališče o življenju in delu Alojza Usenika, avtoric Barbare Riman in Kristine Riman, ter zbirka pesmi in črtic Kako si mi lepa, dežela domača, avtorja Slavka Arbitra. Društvo se ponaša tudi z zgoščenko zbranih pesmi Mešanega pevskega zbora KPD Bazovica. Društvo je v obdobju od leta 2005 do 2011 izdajalo mesečnik Kažipot, ki se je leta 2012 preoblikoval v tromesečnik Sopotja, ki spremlja delovanje Slovencev na območju Primorsko-goranske županije ter v KPD Bazovica.

Mešani pevski zbor

Zborovsko petje in slovenska pesem imata na Reki in v njeni okolici svojo tradicijo. Pri teh prebivalcih je slovenska pesem še pred desetletji imela prednostno, častno mesto. Prav zanje je slovenska pesem veljala kot avtohtona ljudska pesem. Zatorej ne preseneča dejstvo, da je takoj po ustanovitvi kot prva skupina v društvu Bazovica zaživel prav mešani pevski zbor. V njem so se zbirali Slovenci, dekleta, fantje, žene in možje, včasih kar cele družine. Prve akorde pesmi je dirigiral Stanko Volarič, sin znamenitega slovenskega glasbenega skladatelja Hrabroslava Volariča. Med drugimi je zbor zbor celih dvajset let vodil Franjo Bravdica, ki ga je nasledila zborovodkinja Maja Dobrila, za njo pa je leta 2012 vodenje zbora prevzel Zoran Badjuk.

Mešani pevski zbor z zborovodjem Zoranom Badjukom

Temeljna naloga pevskega zbora društva Bazovica je ohraniti, izpopolnjevati in širiti slovensko pesem. Petje je pevcem življenjska nuja in čustvena potreba, obenem pa je v družbi narodov Evropske unije izraz kulturnih vrednot našega naroda nasploh. Repertoar pevskega zbora sestavljajo pretežno slovenske ljudske in umetne pesmi skladateljev, kot so Hrabroslav Volarič, Pavle Kernjak, Luka Kramolc, Radovan Gobec, Matej Hubad, Jurij Flajšman, Josip Kaplan, Benjamin Ipavec, Miroslav Vilhar, Slavko Mihelčič.

Pojejo se tudi pesmi drugih narodov, zavedajoč se, da vsaka lepa pesem plemeniti človekov duh ter zbližuje ljudi v dobrosrčnosti in medsebojnem spoštovanju. Posebno pozornost zasluži dejstvo, da zbor poje tudi pesmi, ki so nastale kot plod umetniškega ustvarjanja samih članov društva.

V zboru poje tudi veliko število pevcev domačinov, Hrvatov, ki so vzljubili slovensko pesem in društvo Bazovica. Zbor ne nastopa samo na prireditvah na domačem odru, ampak je zaželen in vabljen gost tudi zunaj meja Hrvaške, za svoje dosežke pa je prejel veliko priznanj in nagrad. Že od ustanovitve se mešani pevski zbor udeležuje pomembnih kulturnih prireditev v našem mestu, v Sloveniji pa nastopa na reviji »Primorska poje« od leta 1973, na Srečanju v moji deželi, koncertu v Slovenski filharmoniji, vseslovenskem Taboru slovenskih pevskih zborov v Šentvidu pri Stični od leta 1974, na Gradiškovem srečanju pevcev v Dolskem, na reviji "Ko pesem srca vname - od Čedada do Monoštra" v Volčjem Potoku in še marsikje.

Dramska skupina

Tudi dramska skupina KPD Bazovica je začela delovati kmalu po ustanovitvi društva. Tedanji člani, Slovenci, redno zaposleni v Hrvaškem narodnem gledališču Ivana Zajca na Reki, so prevzeli marsikatero skrb pri zahtevnih vlogah in režiranju v ljubiteljski dramski skupini v društvu Bazovica. Društvo si je prizadevalo pritegniti čim več izobražencev, zlasti iz prosvete, vendar jih je bilo težko pridobiti.

Dramska skupina je vidno in hitro napredovala v začetku sedemdesetih let prejšnjega stoletja s prihodom inspicienta Alojza Usenika iz reškega gledališča. Alojz Usenik je okrog sebe zbral več članov, nadarjenih ljubiteljskih igralcev, ki so zaradi ljubezni do igranja igrali tudi njim ustrezne vloge.

Na domačem odru in v gosteh je dramska skupina do zdaj odigrala več kot tristo predstav. Zapisovalec kronike bi imel veliko dela pri opisovanju prijetnih in spomina vrednih dogodkov iz delovanja dramske skupine društva.

V začetku delovanja so bila na programu klasična dela, prilagojena ljudskemu odru, denimo Hlapec Jernej, Mati, Županova Micka, Analfabet, pozneje pa Piknik s tvojo ženo, Glej, kako lepo se začenja dan, Polnočni vlom, Stekel pes, Antraks idr. Največji in najzanimivejši nastop doslej je imela dramska skupina v Beogradu na 30. jubilejni reviji BRAMS-a z Vdovo Rošlinko. Omeniti velja tudi nastop pri rojakih v društvu Triglav v Nürnbergu s komedijo Piknik s tvojo ženo.

Dramska skupina KPD Bazovica: Županova Micka

Iz komedije Romeo in Julija – pa še kaj

Dramska skupina je za svoje uspešne ljubiteljske igralske dosežke prejela veliko nagrad in zahval. Zveza kulturnih organizacij Slovenije je vodjo dramske skupine, Alojza Usenika, za dolgoletno izredno uspešno ljubiteljsko gledališko kreativno delovanje slovesno nagradila: med drugim je prejel dve Linhartovi znački, za glavni vlogi v komedijah Glej, kako lepo se začenja dan in Piknik s tvojo ženo. Decembra leta 2003 pa je Alojz Usenik prejel tudi prestižno Severjevo nagrado za življenjsko delo. Po umiku Alojza Usenika so vodenje dramske skupine opravljali še Siniša Posarić, ljubiteljski igralec, režiser in književnik, poznan na reških odrih, ki je že prej sodeloval pri delu dramske skupine. Za njim je skupino vodila mlada dramaturginja Renata Fugošić. V tem času je skupina večkrat izvajala komedijo Vjeka Alilovića »Romeo in Julija pa še kaj« v režiji Serđa Dlačića ter »Zaigrani Kishon« v režiji Siniše Posarića in Renate Fugošić. V v sezoni 2015/16 se bodo gledališki navdušenci lahko nasmejali ob komediji Daria Foa »Še tat ne more pošteno krasti«, v režiji Serđa Dlačića.

Literarna skupina

Omeniti velja tudi literarno-recitatorsko skupino. Člani te skupine z delovanjem v društvu svoje notranje občutke in doživetja izražajo v pripovedni prozi in poeziji, v katerih je v glavnem poudarjena domoljubna nota.

Med njihovimi pisanimi in tudi nekaj uglasbenimi deli, predstavljenimi na domačem odru, na gostovanjih ter v literarnih glasilih v Sloveniji in na Hrvaškem, sta tudi pesmi Slovenski dom Ba-

Na obisku pri skladatelju Josipu Kaplanu

zovica, ki je postala himna društva, in pesem Zdomec. Napisal ju je dolgoletni član Slavko Arbiter, uglasbil rojak Josip Kaplan, pesmi pa ima na rednem programu naš mešani pevski zbor.

Folklorna in plesna skupina

Pri ustanovitvi društva je bila prisotna tudi želja po slovenski folklorni dediščini. Glede na to, da ima slovenska folklora bogato ljudsko izročilo s pestro različnostjo, kot sta lepota noše in ritmika, je bilo nujno čim prej v program društva vgraditi tudi to dejavnost. Šele s tedanjo t. i. pionirsko organizacijo in plesnim usmerjanjem skupine mladih se je v društvu začela oblikovati folklorno-plesna skupina.

Na začetku 70-ih let 20. stoletja so potrebno željo in občutek za slovensko folklorno plesno izražanje mladi člani v društvu prejemali od strokovno podkovane koreografinje in voditeljice folklorne skupine, baletne plesalke gledališča Ivana Pl. Zajca na Reki, Sonje Kern - Svoboda. Dolgoletna voditeljica, ki je vodila folklorno skupino več kot 30 let, je od Zveze kulturnih organizacij Slovenije dobila zlato jubilejno Maroltovo značko za ohranjanje in negovanje slovenskega folklornega izročila.

Folklorna skupina je vseskozi uspešno izvajala predvsem valčke in polke iz zakladnice slovenske folklore, pa tudi moderne in klasične plese. Izjemni dosežki folklorne skupine so izraženi v gorenjskih narodnih plesih, ritmiki, klasičnih in opernih plesih. Po večletnem zastoju je leta 2007 spet začela delovati in nadaljuje s tradicijo gorenjskih plesov. Na repertoar so dodani še prekmurski plesi, plesi iz naših krajev (Istra in Slavonija) ter

Folklorna skupina

zaključno kolo iz operete »Ero z onega sveta«. Najnovejša popestritev plesnega repertoarja so belokranjski plesi.

Od leta 2003 v društvu deluje tudi plesna skupina sodobnega plesa. V začetku so se vrstili klasični in latinsko-ameriškimi plesi, kasneje so plesali showdance, hip hop in v zadnjem obdobju jazz balet. Nastopi folkorne in plesne skupine bogatijo program na domačem društvenem odru, na Reki in v okolici.

Knjižnica

Knjižni sklad društva Bazovica šteje nad tri tisoč knjig. Večji del knjig je napisanih v slovenščini izpod peres slovenskih pisateljev, manj pa je tujih, a znanih in uglednih pisateljev. V knjižnem skladu je precej knjig v hrvaškem, srbskem in italijanskem jeziku.

Največ knjig so društvu podarili posamezniki, zavedni Slovenci z Reke, in razna kulturna društva iz Slovenije.

Po vsebini je v knjižnem skladu v glavnem zastopana lepa književnost (beletristika): pripovedna proza, poezija, drama, eseji in knjige z znanstvenega področja.

V t.i. klubskem prostoru društva, kjer so knjige, lahko člani društva in drugi obiskovalci berejo tudi slovensko in hrvaško časopisje, revije in brošure. Občasno so v tem prostoru, ki služi hkrati kot galerija, na ogled razstave umetniških del, slik in fotografij domačih in gostujočih umetnikov.

Nov projekt društva je modernizacija obstoječe knjižnice, da bi spodbudili članstvo za večjim poseganjem po knjigah in pre-

Knjižnica in klubski prostori

biranju slovenske besede. Priključeni smo namreč slovenskemu medmrežnemu bibliografskemu sistemu COBISS in ob tem postajamo prva knjižnica na Hrvaškem, ki bo vanj vključena. Bralcem je v prostorih društva na voljo tudi premična zbirka, osrednje knjižnice Srečka Vilharja iz Kopra, ki šteje okrog 250 knjig sodobne mladinske in otroške literature. Z veseljem se je poslužujejo predvsem učenci dopolnilnega pouka slovenščine s kulturo.

Pouk slovenskega jezika

Materinščina, torej slovenski jezik, je odločilnega pomena za ohranjanje in utrjevanje zavesti o pripadnosti svojemu narodu. Tega dejstva se vodstvo KPD Bazovica prav dobro zaveda in to tudi potrjuje.

V društvu so se poleg domačinov, Hrvatov, kot člani društva zbrali Slovenci iz vseh krajev slovenske dežele. Med njimi je seveda tudi lepo število avtohtonih reških Slovencev. Slovenski knjižni jezik je enoten za vse Slovence; združuje jih in povezuje, ne glede na to, od kod so in kakšno je njihovo domače narečje. Tako je tudi zapisano in opevano v eni od kitic pesmi društva Slovenski dom Bazovica:

".. Dekleta, fantje, otroci in žene
od povsod se radostno smo zbrali,
da bi besede, ki srca vesele,
od mater naših ohraniti znali .. "

Bazovica, Slavko Arbiter

Za učenje slovenskega jezika vedno dovolj zainteresiranih

Narod brez svojega knjižnega jezika je mrtev narod, ne more obstajati.

Po osamosvojitvi Slovenije in Hrvaške je v društvu na pobudo KPD Bazovica v sodelovanju s slovenskim ministrstvom za šolstvo, znanost in šport leta 1994 začel delovati pouk slovenskega jezika. Poleg učenja slovenskega knjižnega jezika se obiskovalci pouka seznanjajo tudi s kulturnimi znamenitostmi in naravnimi lepotami Slovenije, z njeno pestro, značilno tradicijo in bogato ljudsko zakladnico.

Od ustanovitve do leta 2008 je pouk slovenskega jezika uspešno vodila in poučevala mr. sc. Marija Donadić, nato dve leti Mojca Podobnikar, profesorica slovenskega jezika. Do leta 2015 je pouk slovenskega jezika vodila ga. Dragica Motik, ki jo je nasledila ga. Vida Srdoč. Vsako šolsko leto pouk obiskuje preko trideset učencev, med katerimi je srednješolska mladina, študentje ter odrasli. Zaradi različnega predznanja slovenskega jezika in tudi starostnih razlik udeležencev pouka so za uspešno uresničevanje učnega programa potrebne izkušnje in visoka stopnja pedagoškega znanja, zlasti pa veliko razumevanja in potrpežljivosti. Na koncu šolskega leta učenci slovenskega jezika dobijo ustrezno spričevalo. V tujini se učiti in naučiti materino besedo je plemenito dejanje, ki zasluži posebno spoštovanje.

Svoj napredek pri učenju slovenščine večkrat predstavijo na domačem odru, ko s kakšno recitacijo ali krajšo predstavo katerega od avtorjev pomembnih slovenskih literarnih del, popestrijo program prireditev v društvu.

Mladinska skupina

Študentsko združenje občasno deluje v Slovenskem domu KPD Bazovica že od sedemdesetih let minulega stoletja, ko so visokošolci iz cele Slovenije še obiskovali višje in visoke šole na Reki. Nekateri od njih so tudi sodelovali v tedanjih delovnih skupinah društva.

Po osamostvojitvi Slovenije in Hrvaške je na Reki deloval Študentski klub, ki se je oblikoval zaradi zanimanja za študij na slovenskih Univerzah. Pred desetimi leti se je preoblikoval v Mladinsko skupino in druži mlajše člane, ki so po večini aktivni tudi v drugih sekcijah našega društva ter s svojim delovanjem spodbuja k ohranitvi in utrjevanju slovenstva na tem območju.

Mlade na Slovenijo veže poreklo, bivališče, delo ali študij in mnogi v Sloveniji vidijo boljše možnosti za njihovo prihodnost.

Mladina se aktivno vključuje in z veseljem pomaga ostalim skupinam pri organizaciji kulturnih dogajanj, nekatere organizirajo tudi samostojno. Ena takšnih je pustno rajanje za članstvo v obliki kreativnih družabnih iger in predstavljanja mask. Vsako leto v pomladnem času priredijo turnir „Igre brez meja", kjer se

Del projekta Spoznajmo Slovenijo

člani lahko pomerijo v športnih, zabavnih in miselnih igrah. V predbožičnem času mladinska skupina organizira kreativne delavnice, katerih izdelki ob praznikih krasijo prostore našega doma.

Pred štirimi leti so organizirali Vseslovensko srečanje mladine na Hrvaškem.

Trenutno se skupina z željo po sodelovanju povezuje z mladinsko skupino iz Trsta in si prizadeva, da se poveže z mladimi iz ostalih zamejskih držav (Avstrija in Madžarska).

Člani mladinske skupine so sodelovali na Parlamentu mladih za zamejske Slovence in Slovence po svetu v Državnem zboru Republike Slovenije in tam prav tako predstavljajo KPD Bazovica vsako leto na Vseslovenskem srečanju.

Pohvalijo se lahko z izvedbo projekta Spoznajmo Slovenijo, s katerim so pričeli leta 2006 in ga od tedaj izvajajo enkrat letno v obliki dvodnevnega izleta v izbrani del Slovenije.

Trenutno mladi pomagajo pri vključevanju knjižnice v online bibliografski sistem COBISS.

Planinska skupina

V društvu deluje tudi planinska skupina, ustanovljena spomladi leta 2002. Trenutno šteje okrog 50 članov. Člani obiskujejo najbolj znane hribe in znamenitosti v okolici Reke, kot so Učka, Grobniške alpe, Gorski kotar in jadranske otoke, kakor tudi gore v Sloveniji, Avstriji, Italiji in BIH.

Planinci se redno sestajajo v društvu, kjer vedno živahno razpravljajo o tekočem delovanju skupine in načrtujejo nove podvige. Poskrbeli so tudi za gorniško vodništvo, kar je nujno za varno obiskovanje zahtevnejših gorniških tur.

Dobro so povezani z reško planinsko skupnostjo, planinskim društvom Snežnik iz Ilirske Bistrice, planinskim društvom RTV Ljubljana, Obalnim PD iz Kopra, slovensko skupnostjo iz Kaknja v BIH ter slovenskimi planinci z Tržaškega, Benečije in Koroške. Ob deseti obletnici ustanovitve skupine so organizirali istočasni vzpon na Triglav, Dinaro in Vojak na Učki in na ta način simbolično povezali dve državi.

Redno organizirajo tudi dobro obiskana predavanja ter razstave planinske fotografije.

Planinska trilogija – na Triglavu, Dinari in Vojaku na Učki

Fotografska skupina

Fotografska skupina deluje od leta 2006. Že od samega začetka se člani učijo o fotografiji ter pripravljajo in razstavljajo svoje fotografije. Umetniški vodja skupine je samostojni umetnik, fotograf Istog Žorž, ki je vodil več tečajev o osnovah fotografiranja, kompoziciji slike, razvijanju filmov in povečevanju fotografij.

V povprečju štirinajst članov razstavlja na skupnih ali posamičnih razstavah v Slovenskem domu KPD Bazovica, galerijah mesta Reka, pri številnih društvih rojakov na Hrvaškem, v Avstriji in v Sloveniji.

Sodelujejo na skupnih projektih s Foto klubom „Sušec" iz Knežaka, Foto klubom Color z Reke, HDLU Reka, ISIM, ZRC SAZU Ljubljana pa tudi z drugimi narodnimi manjšinami mesta Reka.

Temo za razstave člani poiščejo v svoji okolici; tako so razstavili razglednice mesta Reke, reškega karnevala, potopisne fotografije s potovanj po Sloveniji, Istri, Trstu. Ena največjih in najbolj pomembnih razstav je bila arhivska razstava ob 60. obletnici delovanja Slovenskega doma KPD Bazovica, ko so člani pregledali fotografije o delovanju posameznih skupin in samega društva od 1947. leta naprej ter jih kronološko uredili in predstavili. Nekateri člani fotografske skupine pa so imeli tudi svoje samostojne razstave. Skozi objektiv dokumentirajo dogodke v društvu in nastope drugih skupin doma in na gostovanjih ter tako skrbijo za društveni arhiv. Redno prispevajo fotografije za časopis Sopotja, ki izhaja vsake 3 mesece.

Člani fotografske skupine

Že tretjič zapored so uspešno izvedli mednarodni fotografski projekt »Mini format« z namenom povezovanja slovenskega kulturnega prostora tudi izven njenih meja. V prvih dveh razpisih je bil projekt orijentiran na primorski del Slovenije, Italije in hrvaški Kvarnerski zaliv z Istro, tretjič pa je k sodelovanju privabil ves zamejski kulturni prostor. Z namenom povezovanja fotografskih ustvarjalcev iz Slovenije in zamejstva, so organizirali skupno potujočo razstavo.

Glasbena skupina

Glasbena skupina je najmlajša skupina našega društva in je s svojim delovanjem pričela leta 2012. Danes šteje osem aktivnih glasbenikov, ki bogatijo svoj repertoar dvajsetih pesmi različnih žanrov. Združili so se v pravi amaterski bend, ki si je nadel ime "Mimo ritma", čeprav z vsakim nastopom dokažejo, da je njihovo ime vse manj primerno. Z nabavo novih, različnih in boljših instrumentov si skupina skuša povečati raznolikost zvoka in možnosti izbire skladb. Do sedaj so imeli 5 nastopov v društvu, kjer vedno znova požanjejo vse pohvale članov in obiskovalcev. Skupina je imela tudi učne ure glasbene teorije, ki jih ponovno skušajo uvesti v redno delovanje skupine. V prihodnosti načertujejo izdelavo glasbenega repertoarja, s katerim bi lahko KPD Bazovica predstavili tudi izven zidov našega društva.

Člani glasbene skupine

Reka, 2016
Pripravil in napisal: Slavko Arbiter
Lektorirala: Eva Ciglar
Izdal: Slovenski dom, Kulturno-prosvetno društvo "Bazovica"
Grafično oblikovanje: Branko Lenić
Tisk: Zambelli

Finančno podporo za izid brošure sta omogočila: Urad Vlade Republike Slovenije za Slovence v zamejstvu in po svetu in Savjet za nacionalne manjine Republike Hrvatske